

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Foreldres opplevelse av oppfølging av etter
omsorgsovertakelse

Parents experience with counselling after
child loss to child protection services

Kandidatnummer: 215

Bacheloroppgave BARN 390

Fakultet for helse og sosialvitenskap

Innleveringsdato: 15.05.2023

Antall ord i besvarelsen: 7794

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Abstract

In this study, I draw attention to how parent's experience the follow-up from child welfare services when they lose guardianship of their children. I explore this topic through the following research question: How do parent's experience the follow-up from child welfare system when they lose guardianship of one or more children. The empirical data are gathered through literature review. The results are discussed in two themes: 1) How do parents experience the follow up from child welfare services, 2) The counsellor that goes the extra mile. These themes are discussed in the light of theoretical perspective and previous literature. In the conclusion, I reflect on how parents' experience of follow-up can be understood and how we can work further to improve.

Innhold

1. Introduksjon.....	4
1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling.....	5
1.2 Problemstilling	5
1.3 Avgrensning	6
1.4 Forforståelse.....	6
2. Teoretiske perspektiver	7
2.1 Barnevernets plikt til oppfølging:	7
2.2 Familievernet sin plikt:	9
2.3 Det biologiske prinsipp og gjenforening:	9
2.4 Det norske barnevernet møter kritikk/kritiseres:	10
2.5 Hvem er foreldrene som mister sine barn ved omsorgsovertakelse?	11
2.6 Relasjonskompetanse	11
2.7 Tillit	12
2.8 Honneth om anerkjennelse.....	13
2.9 Oppgavens videre oppbygning.....	14
3. Metode	15
3.1 Litteraturstudie	15
3.2 Litteratursøk	15
3.3 Inklusjons- og eksklusjonskriterier	16
3.4 Kildekritikk	17
4. Presentasjon av valgt litteratur.....	18
4.1 Analyse av resultat.....	19
5. Diskusjon	21
5.1 Foreldres opplevelse av oppfølging ved omsorgsovertakelse	21
5.2 Hjelperen som strekker seg lenger.....	25
6. Konklusjon og avsluttende betraktninger.....	28
Litteraturliste	29
Vedlegg nr. 1.....	33

1. Introduksjon

«Mange ganger skulle jeg ønske jeg var rusmisbruker, for da hadde de visst hva de skulle gi meg oppfølging på. Siden det er «generell omsorgssvikt», så vet de ikke hva de skal gjøre»
(Ellingsen, 2010, s. 159).

Barnevernets målsetting med oppfølging er å hjelpe foreldrene slik at de kan være i stand til å ta tilbake omsorgen for barnet i henhold lov om barnevern (barnevernsloven), (2021, § 8-3). Omsorgsovertakelser er ofte et resultat av en rekke faktorer. Å skulle forklare begrunnelsen for omsorgsovertakelse på en måte som er tydelig for alle involverte parter kan være utfordrende. Manglende konkretisering av begrunnelsen vil ikke bare gjøre det vanskelig å tilby spesifikk hjelp og oppfølging til foreldrene, men kan også utgjøre en direkte hindring for en effektiv oppfølging (Ellingsen, 2010, s. 159). Slik tydeliggjør en mor dette i sitatet over.

Denne studien handler om oppfølging av foreldre etter vedtak om omsorgsovertakelse jf. barnevernsloven § 5-1. Studien vil synliggjøre utførelsen av oppfølging ut fra § 8-3 i barnevernsloven sett fra foreldres ståsted. Utgangspunkt for loven er at barn skal vokse opp hos sine foreldre jf. barnevernsloven § 1-5. Av ulike grunner kan det noen ganger være nødvendig at barn flytter i fosterhjem eller på barnevernsinstitusjon. Omsorgsovertakelser skal i utgangspunktet være midlertidig (Bufdir, u.å.).

I noen tilfeller er foreldrene enige med barnevernstjenesten om at det er best for barnet å ikke bo hjemme i en periode. Barnevernstjenesten kan ut ifra barnevernsloven § 3-2 beslutte å tilby plassering i fosterhjem eller institusjon som et hjelpetiltak. Forutsatt at foreldrene samtykker til flyttingen. Dersom barnevernstjenesten vurderer at barnet er utsatt for alvorlig omsorgssvikt, det er nødvendig og til barnets beste i henhold til barnevernsloven § 1-3, å overta omsorgen, skal de fremme en sak om forslag til omsorgsovertakelse for barneverns- og helsenemnda. Barnevernstjenesten skal ha vurdert og konkludert med at frivillige tiltak ikke er tilstrekkelig for å sikre barnet en tilstrekkelig god omsorgssituasjon i henhold til barnevernsloven § 5-1, første ledd (Bufdir, u.å.).

1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Denne studien omhandler oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse. Det er flere faktorer som gjør at jeg ønsker å belyse dette temaet. Gjennom media har jeg de siste årene fått kjennskap til mye negativ omtale av det norske barnevernet. Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) har gjennom en rekke dommer kritisert det norske barnevernet for manglende oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse. Før denne studien deltok jeg også på et informasjonsmøte om masterprogram. Der ble jeg oppmerksom på at det er et eget emne i masterprogrammet til barnevern, som tar for seg oppfølging av barn og foreldre etter omsorgsovertakelse. Ved starten av arbeidet med bacheloroppgaven hadde jeg oppfatning av at samarbeidet mellom foreldre og barneverntjenesten er for dårlig. Derfor kan det være behov for oppfriskning rundt reglement og praksis

Omsorgsovertakelser vil trolig alltid bli vurdert og gjennomført. Profesjonsutøverne kan lære mye av foreldrene som har mistet omsorgen for barna sine, ved å få innblikk i og prøve å forstå deres situasjon, hva som eventuelt har fungert og ikke i samarbeid med barnevernet. På grunnlag av dette, anser jeg tematikken som relevant, viktig og interessant for barnevernspedagogens arbeidsfelt.

1.2 Problemstilling

Tema for denne bacheloroppgaven er barnevernstjenestens oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse. Oppgaven har som hensikt å øke kunnskapen rundt foreldres egen opplevelse av oppfølging etter å bli fratatt omsorgen for et eller flere barn. Ut ifra denne tematikken har jeg valgt følgende problemstilling:

«Hvordan opplever foreldre oppfølgingen fra barnevernet etter å ha blitt fratatt omsorgen for et eller flere barn?»

1.3 Avgrensning

Feltet er stort. Derfor har jeg valgt å avgrense oppgaven til å omhandle foreldres opplevelse av oppfølgingen de får av barnevernstjenesten etter det har skjedd en omsorgsovertakelse. Det er utført lite forskning på fedres opplevelse av oppfølging fra barnevernstjenesten etter en omsorgsovertakelse. Noen fedres synspunkt er tatt med i forskningen. Omsorgsovertakelser kan skje frivillig eller ved bruk av tvang, men jeg har ikke skilt mellom de to typene i dette tilfellet til tross for at oppfølgingen kan oppleves forskjellig. Jeg har ikke hatt fokus på faktorer knyttet til foreldrene, sakene eller barna.

Ut ifra problemstillingen tenker jeg at det kan være viktig å få frem hvordan foreldrene opplever oppfølgingen etter omsorgsovertakelse. Videre hva foreldrene mener kunne vært gjort annerledes med tanke på oppfølging både før, under og etter en omsorgsovertakelse. På denne måten kan brukerstemmen til den enkelte forelder være med å medvirke til en eventuell endring i forståelsen til brukerne. Så vel som forståelsen yrkesutøveren har for hvordan foreldrene opplever oppfølgingen.

1.4 Forforståelse

Dalland (2021, s. 60) betegner forforståelse ved at «vi allerede har en mening om et fenomen før vi undersøker det». Når vi skal gjøre et dypdykk om et fenomen, vil vi ha med oss forforståelse. Forforståelse er den bakgrunnskunnskapen og de erfaringene vi har med oss når vi møter et tema. Forforståelsen kan påvirke hvordan den enkelte tolker og forstår det vi leser og opplever. Det kan også påvirke videre arbeid med tema. Personlige erfaringer, kulturell bakgrunn, verdier og tidligere kunnskap kan spille inn (Jenssen, 2022, s. 80). Det som legger grunnlaget for min forforståelse om oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse, baserer seg på erfaringer i familie/nettverk, praksis og medieoppmerksomhet. I praksis opplevde jeg at flere av de biologiske foreldrene til ungdommene jeg møtte, hadde et ansent forhold til barneverntjenesten. Ut fra dette fikk jeg ikke en skikkelig forståelse av hvilken oppfølging foreldrene hadde fått før, under og etter barna deres ble flyttet. Videre vil jeg hevde at temaet ikke har fått nok fokus i utdanningen. Selv om dette er min oppfatning av fenomenet, er det ikke nødvendigvis slik at det er dette som er faktum ute i det virkelige liv. Det er først og fremst frustrasjonen fra mine egne erfaringer som vekket interesse for temaet.

2. Teoretiske perspektiver

Teoretisk perspektiv innebærer å gjøre rede for den eller de teoriene som kan belyse temaet og problemstillingen. Jeg skal se fenomenet med «brillene» ut fra de teoretiske perspektivene (Dalland, 2021, s. 184). De ulike teoretiske perspektivene jeg vil gjøre rede for er pliktene til barnevern og familievern, relasjonskompetanse, tillit, anerkjennelsesteori, det biologiske prinsipp. Teoriene vil være relevante for å forstå drøftingsdelen.

Barnevernets arbeid er regulert av en rekke lover, retningslinjer og føringer som legger grunnlag for hvordan barnevernet skal arbeide. I tillegg må barnevernstjenesten tilpasse de utfordringene de møter i den enkelte situasjon.

2.1 Barnevernets plikt til oppfølging:

I Statsforvalterens kartlegging av barnevernstjenestens oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse i 2021, ble det avdekket at de fleste tjenestene informerer foreldre som har mistet omsorgen for barnet sitt om tilbudet til familievernet. Det ser likevel ikke ut til at det er en fast rutine. Kartleggingen viser også at foreldrene i liten grad benytter seg av tilbudet fra familievernet, og at geografisk nærhet har betydning for om tilbudet blir informert om og/eller benyttet (NOU 2023: 7, s. 269).

Det er begrenset dokumentasjon tilgjengelig som beskriver hvordan den kommunale barnevernstjenesten i Norge følger opp foreldre etter omsorgsovertakelse, samt hvordan foreldrene selv opplever denne oppfølgingen (NOU 2023: 7, s. 268). Det er likefullt barnevernstjenestens plikt å følge opp. I barnevernsloven er det flere paragrafer som omhandler oppfølging av foreldre ved omsorgsovertakelse:

Barnevernstjenesten skal også følge opp foreldrene etter at vedtak om omsorgsovertakelse er iverksatt. Barnevernstjenesten skal følge med på foreldrenes situasjon og utvikling, og den skal kort tid etter omsorgsovertakelsen kontakte foreldrene og gi dem tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser (Barnevernsloven, 2021, § 8-3).

Etter barnevernsloven § 8-3 fjerde ledd) skal barnevernstjenesten så snart som mulig etter barneverns- og helsenemnda har truffet vedtak om omsorgsovertakelse, utarbeide en plan for barnets omsorgssituasjon og oppfølging av barnet og foreldrene (Prop. 133 L (2020-2021), s. 291).

Barnevernstjenesten har også plikt til å samarbeide med barn og foreldre, og involvere familiens nettverk. Det kommer frem av barnevernsloven § 1-9:

Foreldre skal behandles på en respektfull måte ved at de møtes med verdighet, og ved at barnevernet opptre hensynsfullt og profesjonelt. Foreldre må bli lyttet til og tatt på alvor. Barnevernet må ikke være enig, men skal anerkjenne og vise respekt for foreldrenes synspunkter og behov (Bufdir 2023, s. 25).

Et viktig prinsipp for et velfungerende barnevern er etableringen av en god dialog og samarbeid mellom barnevernet, barnet og foreldrene. I henhold til Barnevernsloven § 1-9, har barnevernet ansvaret for å utøve sin virksomhet med respekt for og i samarbeid med barnet og barnets foreldre så langt det er mulig. Denne bestemmelsen gjelder gjennom alle stadier av en barnevernssak og er gjeldende for både statlig og kommunalt barnevern. Det må imidlertid bemerkes at plikten til samarbeid ikke er absolutt, da det kan være situasjoner der samarbeidet ikke kan oppnås. Likevel må barnevernet alltid strebe etter samarbeid i alle saker på en måte som ivaretar barnets beste (Prop. 133 L (2020-2021), s. 105).

Barne- og familiedepartementet (BFD) vurderte i forarbeidene til ny barnevernslov å opprette en egen støttepersonsordning for foreldre etter vedtak om omsorgsovertakelse. De valgte imidlertid ikke å gå videre med forslaget. En av begrunnelsene var usikkerheten om en støtteperson ville kunne bidra til å styrke samarbeidet og tillitsforholdet mellom barnevernstjenesten og foreldrene. BFD valgte heller ikke å følge utvalgets forslag om at loven skal angi tidsperspektivet for omsorgsovertakelsen i planen ved omsorgsovertakelse. I stedet foreslo BFD å presisere i barnevernsloven § 8-3 fjerde ledd at planen for barnets omsorgssituasjon og oppfølging av barnet og foreldrene skal beskrive barnets behov og eventuell oppfølging som kan legges til rette for en tilbakeføring. De foreslo også at planen ved omsorgsovertakelse skal evalueres jevnlig og endres dersom barnets behov tilsier det. (Prop. 133 L (2020-2021), s. 282). Dette har utgangspunkt i det biologiske prinsipp om å muliggjøre tilbakeføring og for å oppnå et godt samspill mellom barn og foreldre.

2.2 Familievernet sin plikt:

Familievernet spiller en stor rolle i støtten til biologiske foreldre som har barn plassert utenfor hjemmet. Deres hovedoppgave er å bistå foreldrene med å håndtere den krisen de opplever, som inkluderer følelser som sinne, sorg og tap som har berørt både dem og familien som helhet. I tillegg til å gi støtte og veiledning, kan familievernet hjelpe foreldrene med å håndtere den nye tilværelsen uten barna til stede og bidra til å utvikle og forbedre deres omsorgskompetanse, med tanke på en mulig tilbakeføring av barna (Falch-Eriksen, 2016) henvist i (Andersen & Granerud, 2023, s. 170-171).

Oppfølging fra familievernet kan på denne måten bidra til at foreldrene skaper forståelse for situasjonen. Videre kan familievernet være en ny støttespiller som kanskje flere foreldre kan trenge etter en prosess med omsorgsovertakelse. Også i tilfeller der foreldrene har et anspent forhold til saksbehandler. Familievernet kan sitte på annen kompetanse enn det saksbehandleren i barnevernet gjør. Dette kan bidra til at foreldrene opplever større utbytte av å få oppfølging fra familievernet.

2.3 Det biologiske prinsipp og gjenforening:

Det biologiske prinsipp har de senere årene blitt styrket. I barnevernet har det å vokse opp i sin biologiske familie, blitt sett på som det beste for barnet. Målet om gjenforening er fortsatt en del av barnevernet, men det biologiske prinsipp skal ikke gå på bekostning av barnets beste (Bufdir, 2023, s. 22).

De norske lovbestemmelsene må følge EMDs praksis. Høyesterett har understreket at formålet med omsorgsovertakelse i både norsk lov og EMK er å sikre gjenforening mellom barn og foreldre. Barnevernstjenesten har en forpliktelse til å aktivt arbeide for å opprettholde forholdet mellom barn og foreldre og muliggjøre gjenforening (Bufdir, 2023, s. 33). I EMK artikkel 8 kommer det frem at omsorgsovertakelser som hovedregel anses å være midlertidige med sikte på senere tilbakeføring (Prop. 133 L (2020-2021), s. 194).

Avgjørelser fra Høyesterett og EMD har presisert at prinsippet om barnets beste er todelt. Dette innebærer at det finnes to aspekter som må tas i betraktning. For det første har barnet en selvstendig rett til å bli beskyttet mot skade og sikret en sunn og trygg utvikling. Dette betyr at barnets interesser og behov skal veie tungt i beslutninger som angår deres velferd,

uavhengig av foreldrenes ønsker og behov. Barnets beste skal være det overordnede hensynet i slike situasjoner, og det må tas nødvendige tiltak for å sikre deres trivsel og beskyttelse (Bufdir, 2023, s. 23)

Barnets beste har en sentral betydning og kan i visse tilfeller innebære at foreldrenes rett til familieliv må vike. Det er essensielt å foreta en grundig avveining av de ulike og ofte motstridende interessene som er involvert i saker som krever spesielle tiltak i henhold til barnevernsloven. For å støtte og veilede beslutningene som tas, er det avgjørende å kunne gi en solid begrunnelse og dokumentasjon som underbygger valgene som blir gjort (Bufdir, 2023, s. 23).

2.4 Det norske barnevernet møter kritikk/kritiseres:

EMD (Den europeiske menneskerettighetsdomstolen) har som hovedoppgave å overvåke og sikre at statene ikke bryter med bestemmelsene i Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK). Dersom EMD konkluderer med at det har skjedd en krenkelse av EMK, pålegges staten ansvaret for å rette opp handlingen som utgjør bruddet og kan bli pålagt erstatningsansvar.

Avgjørelsene fattet av EMD har stor betydning i rettslig sammenheng. De fungerer som retningslinjer og veiledning for kommende saker. Disse avgjørelsene gir veiledning til praksis om hvilke krav som må oppfylles for at staten skal unngå å bli dømt i fremtidige saker. De bidrar dermed til å forme og utvikle rettspraksis innenfor menneskerettighetsområdet (Engelien et al., 2023, s. 43).

EMD har i flere dommer fastslått at norske myndigheter har brutt artikkel 8 i EMK, som omhandler retten til familieliv. Spesielt innenfor barnevernsområdet har EMD dømt barnevernet for å ikke aktivt arbeide for tilbakeføring av barn til sine biologiske familier når det er hensiktsmessig og i tråd med barnets beste. Disse dommene har hatt betydelig innvirkning, og som følge av fellesnevnerne i EMD-dommene har Høyesterett i Norge tatt flere barnevernssaker til behandling for å sikre at praksisen og avgjørelsene er i samsvar med menneskerettighetene og EMK (Bufdir, 2023, s. 32).

I forarbeidene til denne studien har jeg blitt oppmerksom på at fedre er lite nevnt i forskning rundt oppfølgingsarbeidet ved omsorgsovertakelser eller foreldreveiledning. Christiansen & Kojan (2016, s. 104) viser til en studie (Whittaker & Cowley, 2012), hvor det kommer frem at foreldreveiledning ofte ikke er tilrettelagt for at begge foreldre kan delta. Da er det som oftest far som utelates. Studien viser også at foreldreveiledningsprogrammer ofte appellerer til foreldre med høyere utdanning. For noen virker veiledning i gruppe som noe positivt, mens for andre kan det være til hinder (Christiansen & Kojan 2016, s. 104).

2.5 Hvem er foreldrene som mister sine barn ved omsorgsovertakelse?

Foreldre som mister barn ved omsorgsovertakelse, utgjør en variert gruppe (Syrstad, 2020) med ulike årsaker til at barnet har behov for en annen omsorgssituasjon for en kort eller lengre periode. Noen risikofaktorer som ofte sees igjen hos foreldrene er mangelfullt nettverk (Slettebø, 2013), langvarige problemer med relasjonelle utfordringer, rusmisbruk, psykiske problemer eller vold (Neil, 2017). Foreldrene kan være utenfor arbeidslivet, leve sosialt isolert og virke psykisk umodne. Hjemmet er ofte av lav kvalitet, familiene flytter oftere (Kvello, 2010) og kan være i en vanskelig økonomisk situasjon. Familiene har ofte et begrenset og/eller belastende nettverk som kan utgjøre risiko for barnet (Andersen & Granerud, 2023, s. 171). Ut fra dette kan vi forstå at det kan være vanskelig for foreldre å holde motivasjonen for endringer oppe ved at de ofte har få støttepersoner rundt seg i en vanskelig tid.

2.6 Relasjonskompetanse

Ifølge Røkenes og Hanssen (2012, s. 9), handler relasjonskompetanse om å forstå og samhandle med de brukerne man møter på en god og hensiktsmessig måte. Som ansatt i barnevernet kreves det at man mestrer å kommunisere slik at man ivaretar den overordnede hensikten med samhandlingen, samtidig som man ikke krenker den andre parten.

I arbeidet som ansatt i barnevernet er relasjoner alltid sentrale, og det er derfor viktig å fokusere på barnevernsansattes relasjonskompetanse. Relasjonskompetanse kan defineres som ferdigheter, evner, kunnskaper og holdninger som bidrar til å etablere, utvikle, vedlikeholde og reparere relasjoner mellom mennesker (Spurkeland, 2020, s. 19). Relasjonskompetanse handler om å forstå og samhandle på en god og hensiktsmessig måte med brukerne man møter Røkenes og Hanssen (2012, s. 9). Som ansatt i barnevernet og i arbeid med oppfølging av foreldre, er det nødvendig å kunne kommunisere på en måte som ivaretar den overordnede hensikten med samhandlingen. Samtidig må man respektere foreldrene og unngå å krenke dem.

Kontaktforløpet deles inn i tre distinkte faser. I den første fasen er målet å etablere en god relasjon til brukeren, der tillit og trygghet oppnås. Den andre fasen fokuserer på å opprettholde og styrke denne relasjonen over tid. I den siste fasen handler det om å avslutte den profesjonelle relasjonen på en positiv og hensiktsmessig måte. Ifølge Røkenes og Hanssen (2012, s. 10) er situasjonsforståelse, kulturell sensitivitet, selvinnsikt og en empatisk holdning hos den ansatte avgjørende for god relasjonskompetanse. Lossius Westby (2020, s. 180) understreker viktigheten av å ha en kritisk selvrefleksjon i relasjonen med brukere. Dette innebærer å være bevisst sitt eget menneskesyn og hvordan ens verbale og non-verbale kommunikasjonsferdigheter kan påvirke relasjonen. Det er viktig å reflektere over hvordan man kommuniserer og hvordan det kan oppfattes av den andre parten.

2.7 Tillit

Foreldrenes tillit til barnevernet kan variere avhengig av problemets omfang, behovet for hjelp og hvilke tiltak som må settes i verk. Tillit til barnevernet anses som en viktig faktor for endringsarbeidet (Kojan & Christiansen, 2016, s. 28). Ifølge Fellesorganisasjonens yrkesetiske grunnlagsdokument (2019, s. 5) bør sosialfaglig arbeid bygge på tillit mellom profesjonsutøveren og foreldrene, som oppnås gjennom åpen kommunikasjon, forståelig informasjon, tydelige begrunnelser og konfidensialitet.

Tillit og åpenhet er verdier som vektlegges i etisk og faglig relasjon mellom foreldre og barnevernet (Eide & Oltedal, 2015, s. 93). Å etablere tillit er et sentralt mål i de første møtene med foreldrene. Noen ganger er tilliten allerede til stede fra starten, mens i andre tilfeller har foreldrene manglende tillit til hjelpeapparatet (Levin & Ellingsen, 2015, s. 115).

Ellingsen (2007) påpeker at når foreldrene ikke ønsker hjelp fra barnevernet, kan det skyldes mangel på tillit. Røkenes og Hanssen (2012, s. 28), hevder at det er en generell oppfatning at ansatte i barnevernet som ikke oppnår gjensidig tillit og respekt i relasjonen, har en ugunstig start. Bygging av tillit kan være en ressurskrevende prosess, spesielt når det gjelder minoritetsforeldre som ofte opplever frykt og mistillit til barnevernet som et system (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 233). Dette kan skyldes manglende tilpasning av tjenesten til minoritetenes ønsker og behov, for eksempel ved at informasjon vanligvis formidles på norsk.

2.8 Honneth om anerkjennelse

Axel Honneth, en tysk professor, har gjort seg kjent for sitt bidrag til teorien om anerkjennelse (Mevik & Juul, 2020, s. 217). Honneth utforsker hva som skaper et menneskelig, demokratisk og rettferdig samfunn, og han definerer det gode liv som en tilstand preget av anerkjennelse. Han fremhever anerkjennelse som et sentralt begrep for å forstå sosiale kamper og ulikheter. Innenfor hans rammeverk betraktes kjærlighet, rettigheter og solidaritet som tre fundamentale sfærer for anerkjennelse (Skjefstad, 2015, s. 70). Disse begrepene kan også være relevante i barnevernet, der brukere kjemper for rettigheter og der forholdet mellom makt og anerkjennelse er relevant.

Ifølge Honneth (2008, s. 140) er gjensidig anerkjennelse en grunnleggende menneskelig nødvendighet for vellykket identitetsutvikling, og mangelen på anerkjennelse kan føre til følelser av krenkelse og skam. Krenkelser hindrer dannelse av en helhetlig identitet, selvrealisering og individuell handlekraft. Krenkelser kan ta form av fysisk overgrep, nektelse av rettigheter eller nedvurdering av livsformer (Honneth, 2008). Honneth (2008) argumenterer for at samfunnet har en plikt til å sikre at alle har rett til å bli elsket, og at kunnskap om anerkjennelse, forståelse av overgrep og forakt, samt innsikt i mekanismene for å motvirke krenkelser, er nødvendige for å bekjempe dem..

Ifølge Skjefstad (2015, s. 71) er det reist kritikk mot Honneths teori for mangelen på egne empiriske undersøkelser og for avhengigheten av andres filosofiske tekster. På den annen side betrakter Bourdieu anerkjennelse som symbolsk kapital, uavhengig av individuell utvikling og psykisk helse, og argumenterer for at gjensidig anerkjennelse ikke er nødvendig (Skjefstad, 2015, s. 70). Dette illustrerer at Honneths teori om anerkjennelse er sentral i forståelsen av sosiale kamper, ulikheter og i sammenheng med foreldres behov for anerkjennelse etter omsorgsovertakelse.

2.9 Oppgavens videre oppbygning

Videre i oppgaven vil jeg beskrive valg av metode og hva metoden innebærer, samt hvor og hvordan jeg har innhentet litteraturen som anvendes. Deretter kommer jeg til oppgavens hoveddel hvor jeg presenterer de sentrale funnene jeg gjorde under analysen av mine fire utvalgte tekster i en resultatdel. Funnene fører videre til en diskusjonsdel. Avslutningsvis vil jeg oppsummere de sentrale momentene i oppgaven og forslag til videre forskning.

3. Metode

I mitt forskningsprosjekt har jeg valgt å undersøke hvordan foreldre opplever oppfølgingen fra barnevernstjenesten etter det er foretatt en omsorgsundersøkelse.

3.1 Litteraturstudie

Valget av problemstilling legger føringer for hvilken metode som kan være nyttig å bruke. Jeg har valgt å skrive litteraturstudie. Litteraturstudie går ut på at jeg skal presentere og diskutere problemstillingen basert på eksisterende forskning og forskningsbasert litteratur (Dalland, 2021, s. 199). Litteraturstudien innebærer at jeg undersøker og analyserer allerede utført forskning og artikler skrevet av andre forfattere. For å belyse valgt tema, anvender jeg bøker, fagartikler, forskning, lovverk og annen relevant litteratur. På denne måten støtte diskusjoner og drøftinger. Denne metodiske tilnærmingen kalles kvalitativ metode (Dalland, 2021) og den gir meg mulighet til å utvikle dypere forståelse av problemstillingen.

For å finne svar på problemstillingen er det naturlig å velge kvalitativ metode. «I all forskning bør tema bestemme metoden» (Kvåle, 2015, s. 137). Å benytte kvalitativ metode, mener jeg gir mulighet til å få en god forståelse av hvordan foreldre opplever oppfølgingen ved omsorgsovertakelse. Begrensninger som er satt fra Høgskulen på Vestlandet ligger til rette for at det kun hadde vært mulig å intervjuer fagpersoner. Grunnen til at jeg har valgt litteraturstudie, er fordi jeg ser på det som lite hensiktsmessig å skulle intervjuer profesjonsutøvere for å spørre om deres oppfatning av foreldres opplevelse rundt oppfølging fra barnevernet etter omsorgsovertakelse. Derfor mener jeg at litteraturstudie best fanger opp det jeg har lyst å undersøke. Som nevnt innledningsvis er temaet belyst i media og aktuelt i dagens samfunn. Det finnes derfor forskning og statistikk på feltet som kunne anvendes i denne studien.

3.2 Litteratursøk

I arbeidet med å finne litteratur til bacheloroppgaven startet jeg relativt vidt og usystematisk ved å se på de ulike databasene som finnes og søke uten noe særlig kunnskap om metoden. Jeg ønsket å finne fagstoff som var relevant både til retningslinjene for oppfølging etter omsorgsovertakelse og foreldres opplevelse. Dette var vanskeligere enn tenkt, ved å få mange resultater og lite konkret litteratur i forhold til temaet jeg hadde valgt. Derfor ble en

veiledningstime på biblioteket benyttet. Der fikk jeg tips til hvordan legge inn søkeord og avgrensninger i de ulike databasene. På den måten ble det færre, men mer relevante resultater, og litteraturen som var mer konkret til min problemstilling.

Ved å søke på norsk har jeg funnet noe forskning, men jeg fant det vanskelig å finne treff ved engelske søkeord. Ved å lese en doktoravhandling på temaet, fikk jeg inspirasjon til søkeord som viste seg å gi en del treff på temaet fra internasjonal forskning. Søkeord jeg har brukt er “omsorgsovertakelse”, “oppfølging”, “foreldre”, “gruppetilbud”, “child and family social work”, “child loss” og “family counselling”. Enkelte av søkene ga veldig mange treff. Det gjorde at jeg tok med flere søkeord og/eller satt begrensninger for søket.

Fullstendig søkelogg ligger under vedlegg 1.

3.3 Inklusjons- og eksklusjonskriterier

Mange av artiklene jeg har funnet interessante og har lest gjennom, har jeg funnet ved søk i Oria. Jeg forsøkte også å bruke Cinahl, fordi det kunne være litteratur som ikke er tilgjengelig via Oria. På denne måten har jeg kunnet sikret flere relevante artikler. Søkene i andre databaser ga derimot ikke forbedrede resultater. Se vedlegg 1 for en mer detaljert fremgangsmåte til funnene av valgte tekster.

I mine søk har jeg hatt variert bruk av inklusjons- og eksklusjonskriterier. De har underveis også forandret seg ettersom jeg har funnet noe relevant og hva jeg er interessert i å finne mer av. Kriterier følger i tabellen under:

Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier
<ul style="list-style-type: none"> - Norsk, svensk, dansk og engelsk litteratur - Etter år 2010 - Fagfelleurderte artikler - Kvalitativ og kvantitativ forskning - Artikler, bøker - Inneholde søkeord	<ul style="list-style-type: none"> - Før år 2010 - Bacheloroppgaver - Ikke-fagfelleurderte artikler

3.4 Kildekritikk

Oppgaven baserer seg på informasjon fra utvalgte artikler. Derfor har jeg vurdert validiteten og reliabiliteten til tekstene. Reliabilitet refererer til hvor nøye analysen er gjort. Reliabiliteten er høy hvis det er tatt flere målinger med samme metode som får omtrent samme resultat. Validitet handler om at målingene som utføres undersøker det man ønsker å studere (Dalland, 2021, s. 43).

Objektivitet er viktig i barnevernsarbeidet, og gjør seg også gjeldende under informasjonsinnhenting. Å være objektiv kan bidra til å unngå og havne i en “bekreftelsesfelle”. Dette kan beskrives som en underbevisst prosess der man står i fare for å søke etter informasjon eller bevis som støtter opp under det man allerede har sett for seg (Dalland, 2021, s. 62). Dermed var det viktig når jeg var på utkikk etter litteratur, å aktivt lete etter opplysninger som både kunne bekrefte og avkrefte de tankene jeg allerede hadde.

Jeg har vært kildekritisk ved at jeg har vurdert hver tekst som har blitt lest. Noen av de viktigste tingene jeg har hatt fokus på er hvem/hva som er forfatter av innholdet, hvor teksten er utgitt, i hvilken forbindelse og når teksten er skrevet/publisert. Jeg har hovedsakelig søkt etter fagfelleverderte artikler. Mine vurderinger er tatt ut fra dette.

To av artiklene mine tar for seg forskning fra Storbritannia. Til tross for at forskningen er utført i Storbritannia, som har ulike velferdssystemer og barnevernstjenestene er organisert annerledes, er det fellestrekk i foreldres behov ved omsorgsovertakelser. Derfor anser jeg artiklene som relevant for min oppgave. Rapporten *Det gjør livet litt lettere* er utarbeidet på oppdrag fra Bufdir. Da Bufdir legger føringer for hvordan det norske barnevernet skal arbeide, anser jeg rapporten som en reliabel kilde og derfor stoler på informasjonen.

4. Presentasjon av valgt litteratur

Denne delen skal gi et lite innblikk, og en analyse av innholdet i artiklene før jeg i neste kapittel vil bruke relevant informasjon fra artiklene til å drøfte min problemstilling.

Morgan et al., (2019). 'My children are my world': Raising the voices of birth mothers with substantial experience of counselling following the loss of their children to adoption or foster care. *Adoption & Fostering*. Denne artikkelen tar for seg mødres opplevelse/stemme med erfaring fra rådgivning etter å bli fratatt omsorgen for barn, som overordnet går under min problemstilling. Studien bygger på kvalitativ metode gjennom intervju av fem mødre.

Ellingsen et al., (2018). Det gjør livet litt lettere - Gruppetilbud til foreldre med barn i fosterhjem og barneverninstitusjon: kartlegging, beskrivelse og evaluering (Bufdir Rapport 73). Universiteter i Stavanger. Rapporten bygger på kartleggingsarbeid og kvalitative intervju med ledere for gruppetilbud og fokusgruppeintervju med foreldre som har deltatt på tilbudene. Rapporten har i hovedsak fokus på foreldre med plasserte barn sine erfaringer fra deltakelse i gruppetilbud. Studien viser at det er behov for å styrke samarbeidet mellom barnevernet, familievernnet og andre tjenester for å kunne gi foreldre et tilbud som kan forebygge problemutvikling i familiene. Foreldrene opplever gruppetilbudene som viktig, og det å møte andre i samme situasjon trekkes frem som noe positivt ettersom mange kan føle seg stigmatisert.

Olkowska, A. & Aamodt, A.H. (2022). Om sorg ved omsorgsovertakelser. Sorgteori som en forståelsesramme for foreldrenes følelsesmessige reaksjoner etter å ha blitt fratatt omsorgen for sitt barn. *Tidsskriftet Norges Barnevern*. Artikkelen retter oppmerksomhet mot foreldres sorg ved omsorgsovertakelse og hvordan vi kan forstå foreldrenes reaksjoner i lys av sorgteori. Studien bygger på kvalitativ metode gjennomført som intervju av 9 foreldre, 8 mødre og 1 far. Funnene fra studien viser at foreldrene kan ha flere og ulike sorgreaksjoner i forbindelse med omsorgsovertakelse. Sorgen foreldrene kjenner på blir ofte ikke møtt eller bearbeidet, og sorgen er tabubelagt.

Syrstad, E., & Slettebø, T. (2020). To understand the incomprehensible: A qualitative study of parents' challenges after child removal and their experiences with support services. *Child & Family Social Work*. Artikkelen tar for seg tre tema. 1) Hvilke utfordringer mødrene opplever etter omsorgsovertakelse. 2) Kampen om å forstå hvorfor barna deres blir plassert. 3) Hvordan foreldrene beskriver sin interaksjon med barnevernet. Alle temaene er relevante for min problemstilling. Studien avdekker utfordringene barnevernstjenesten møter på grunn av dobbeltrollen, hvor de først fjerner barnet for så å gi støtte til foreldrene. Det kommer frem at foreldrenes opplevelse og posisjonen barnevernet og familievernet setter dem i, er forskjellige. Artikkelen bygger på kvalitativ metode hvor 5 mødre og 1 far er intervjuet via fokusgrupper og individuelle intervju.

4.1 Analyse av resultat

For å analysere resultatene, gjennomgikk jeg de fire artiklene for å identifisere temaer som var relevante for oppgaven min. Jeg brukte forskjellige farger for å forsøke å kategorisere informasjonen fra hver artikkel. Deretter samlet jeg temaer fra artiklene som kunne drøftes sammen. Til slutt plasserte jeg de ulike temaene i en tabell. Nedenfor er tabellen som viser hvordan jeg brukte Aveyard (2018, s. 141-146) sin tankegang for analyseprosessen ved å trekke ut og kategorisere informasjonen fra artiklene. Resultatet av denne prosessen resulterte i to kategorier som jeg vil diskutere nærmere i neste kapittel.

Tema fra artiklene	Fellesnevner
<p>Artikkel 1:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fra å føle seg alene, dømt og sviktet ... til å føle seg som en del av et spesielt forhold. - Manglende informasjon fra hjelpeapparatet. <p>Artikkel 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gruppetilbud - Jevnlig kontakt. <p>Artikkel 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sorgen ved omsorgsovertakelse. - Hvilke følelser kjenner foreldrene på. <p>Artikkel 4:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Barnevernets dobbeltrolle. - Tilbud fra hjelpetjenestene. 	<p>Foreldres opplevelse av oppfølging ved omsorgsovertakelse</p>
<p>Artikkel 1:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Foreldres egen barndom <p>Artikkel 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Betydningen av gruppetilbud som oppfølging <p>Artikkel 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Svekkelse av nettverk <p>Artikkel 4:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gruppetilbud som tilbyr «det lille ekstra» 	<p>Hjelperen som strekker seg lenger</p>

5. Diskusjon

Totalt 8 731 barn var under barnevernets omsorg i løpet av 2021 (SSB). Det vil si at det er mange foreldre med behov for oppfølging etter å ha fratatt omsorgen.

Målet for denne oppgaven er å undersøke hvordan foreldre opplever oppfølging ved omsorgsovertakelse. For å utforske problemstillingen og belyse temaet, tar jeg for meg lovverk, rapporter og fagbøker. Jeg drøfter også resultater fra mine utvalgte artikler, tidligere presentert teori og egne refleksjoner.

5.1 Foreldres opplevelse av oppfølging ved omsorgsovertakelse

En av de mest krevende oppgavene barnevernet har er å flytte barn fra deres biologiske foreldre. Beslutningene som tas, har en betydelig innvirkning og store konsekvenser for både barnet og familiene, både på kort og lang sikt (Christiansen & Kojan, 2016, s.108).

Som tidligere nevnt skal omsorgsovertakelser som regel anses å være midlertidige med sikte på senere tilbakeføring. I noen tilfeller vil det derimot ikke være til barnets beste med gjenforening. Uansett er oppfølgingen av foreldrene ved omsorgsovertakelse viktig av flere grunner. Hvordan barna tilpasser seg sin nye omsorgssituasjon blir påvirket av hvordan foreldre håndterer omsorgsovertakelsen på. Foreldrene kan som følge av omsorgsovertakelse få ulike utfordringer. Derfor er god oppfølging av foreldrene viktig i seg selv, men også for prinsippet om barnets beste og hjelpe barnet å tilpasse seg og sitt forhold til omsorgspersonene (Ellingsen et al., 2018, s. 20-21).

Funn fra Morgan et al., (2019, s. 144) viser at foreldre merker endringer etter at de mottok oppfølging. Noen beskriver det å bare komme seg ut døren som en seier, mens andre har skaffet seg jobb. Flere foreldre viser til det å ikke falle tilbake til forskjellige rusmidler, som de tidligere har brukt. En forelder forteller å ha fått tilbake omsorgen.

I studien (Syrstad & Slettebø, 2020, s. 105) beskriver foreldrene at de sliter med å forstå hvorfor barnevernet har fratatt dem omsorgen for barnet. Foreldrene uttrykker at de opplever seg maktesløs i møtet med barnevernet. Foreldre forteller at de ble gitt instruksjoner fra barnevernet og at de prøvde å opptre slik som de trodde barnevernet ønsket de skulle gjøre (Syrstad & Slettebø, 2020).

(Morgan et al., 2019, s. 145) viser til foreldres frustrasjon over manglende informasjon ved omsorgsovertakelse. Informasjonen foreldrene viste frustrasjon over var ofte hvordan det gikk med barna som var plassert. En mor gjør tydeliggjør dette hvor det har gått år siden omsorgsovertakelsen skjedde og så barnet sist. Hun ønsker å vite hvordan barnet ser ut, i det minste via et bilde eller hvordan skolen barnet går på er. Moren forklarer at hun ikke vil lete etter barnet sitt, men savner informasjon. Hun har tatt vare på et teppe barnet brukte som liten og kjenner fortsatt lukten etter barnet.

Barnevernet skal som tidligere nevnt etter barnevernsloven § 1-9, legge til rette for at barnets familie og nettverk involveres. Dette fremgår med mindre hensyn til barnets beste taler mot eller det ikke er mulig å samarbeide. I denne morens tilfelle kan man tro at det er grunner til at situasjonen er slik som den er. På en annen side forklarer hun at hun ønsker så lite som et bilde. Og med mindre det er sterke grunner til å unngå det, så kan man stille spørsmålet med barnevernets håndtering i denne situasjonen.

(Syrstad & Slettebø, 2020, s. 104) viser til at foreldre opplever møtet med barnevernet og familievernet ved omsorgsovertakelse forskjellig. Ut fra funnene i studien kan man tolke at foreldrene forteller at barnevernstjenesten møter de med mindre respekt og mer eller mindre stempler dem som mislykkede foreldre, i motsetning til familievernet. For eksempel beskriver foreldrene at familievernet ikke «bruker ting» mot foreldrene, som egen oppvekst. Familievernet blir av disse foreldrene forklart som «de åpner armene sine for deg og du blir ikke sett på som en fiasko», og «de gir deg en følelse av betydning» (oversettelse).

Honneth (2008) mener alle mennesker født med et iboende behov for anerkjennelse. Alle studiene jeg har tatt for meg i denne oppgaven løfter frem anerkjennelsesbegrepet. Ut ifra Honneth sin anerkjennelsesteori, kan jeg se likheter med foreldrene i (Syrstad & Slettebø, 2020, s. 103) og resten av funnene i de andre artiklene. Hvor både foreldre og hjelpeapparatet trekker frem viktigheten av anerkjennelse. Den gjensidige anerkjennelsen forklarer Honneth at er en grunnleggende menneskelig nødvendighet for vellykket identitetsutvikling, og mangelen på anerkjennelse kan føre til følelser av krenkelse og skam Honneth (2008, s. 140).

Foreldres opplevelse av oppfølging etter omsorgsovertakelse er være relevant i sammenheng med krenkelser og behovet for anerkjennelse. Funn fra Morgan et al., (2018, s. 141) viser at foreldre som mister omsorgsretten for barna, kan oppleve krenkelse av deres rettigheter og verdighet. Slik kan foreldrene opplevelse føre til følelser av tap, skam og avmakt. I tråd med

Honneths teori om anerkjennelse kan det hevdes at foreldre som har blitt fratatt barn på lik linje har behov for å bli anerkjent og respektert som foreldre, til tross for omstendighetene som førte til overtakelsen. Slik forstår jeg at foreldrene trenger kunnskap og forståelse fra hjelperne om deres situasjon og få forståelse for hvordan foreldrene kan arbeide med å gjenopprette kontakten med barna og muliggjøre gjenforening.

Foreldre trenger også kunnskap og forståelse fra profesjonelle om deres situasjon, samt innsikt i mekanismene for å gjenopprette forbindelsen med barna og arbeide mot gjenforening. Mangelen på slik anerkjennelse kan ytterligere forsterke opplevelsen av krenkelse og hindre foreldrene i å oppnå en helhetlig identitet og selvrealisering. Derfor er det viktig at oppfølgingen etter omsorgsovertakelse tar hensyn til foreldrenes behov for anerkjennelse og støtte, samtidig som det er fokus på barnas sikkerhet og trivsel. Ved å anerkjenne foreldrenes rett til å bli elsket og arbeide aktivt for å styrke deres involvering i barnas liv, kan man bidra til å redusere krenkelser og støtte foreldrenes prosess med å gjenoppbygge sin identitet og individuelle handlekraft.

Syrstad & Slettebø (2020, s. 100) viser til barnevernets dobbeltrolle som kontrollør og hjelper. På den ene siden fratar man foreldre omsorgen, før de tilbyr dem oppfølging for å muliggjøre tilbakeføring. Det er barneverns- og helsenemnda som beslutter å overta omsorgen for barn, men ofte kan det bli feiltolket og tenkt at det er den enkelte saksbehandler som har bestemt flyttingen (Christiansen, & Kojan, 2016, s. 104). Hvis foreldrene tolker situasjonen dithen, kan vi forstå at foreldrene kan ha problemer med å samarbeide eller ta imot den hjelpen som saksbehandler tilbyr.

Syrstad & Slettebø (2020, s. 106) er de eneste i mitt utvalg som nevner dobbeltrollen til barnevernet. Samtidig har all forskning jeg har tatt for meg nevnt samarbeidet med barnevernet som utfordrende. Foreldrene i (Ellingsen et al., 2018) deltok i familievernets tilbud. De påpeker betydningen av at tilbudet drives av familievernet, og uttrykker interesse fordi gruppen er drevet av dem og ikke av barnevernet. Flere av dem uttalte at de ikke ville ha deltatt i gruppen hvis den hadde vært organisert av barnevernet. Videre understreket de viktigheten av å motta individuell hjelp før de startet i gruppetilbudet (Ellingsen et al., 2018, s. 51). Dette forstår jeg slik at kan ha sammenheng med dobbeltrollen barnevernet har.

Viktigheten av å tilby uavhengig rådgivning på forskjellige tidspunkt, både under og etter omsorgsovertakelsen, kommer frem i studien til Morgan et al., (2019, s. 146). Dette er i tråd med Ellingsen et al., (2018, s. 71) sine funn. Foreldre opplever nemlig at det er tilfeldigheter som gjorde at de fikk informasjon og kjennskap til gruppetilbud og savner slik informasjon fra barnevernet. Gruppeledere fra studien for tilbudene, mener det er få som blir rekruttert fra barnevernstjenesten. Det kommer også frem i Ellingsen et al., 2018, s. 59) at foreldre mener informasjon gruppetilbud kommer for sent. Ut ifra dette kan man tenke at foreldre takker nei skyldes at de tror tilbudet er fra barnevernstjenesten. Utfordringene og uviljen fra foreldre til å samarbeide like etter en omsorgsovertakelse går igjen i funnene. Derfor er det viktig at hjelpeapparatet tilbyr foreldre oppfølging og veiledning flere ganger i kjølvannet av omsorgsovertakelsen.

Studier peker på at foreldrene viser et bredt spekter av reaksjoner, blant annet dyp fortvilelse, savn, sinne, sorg, skam, skyld og maktesløshet (Syrstad, 2020). Studiene er ofte knyttet til oppfølging av foreldrene etter omsorgsovertakelsen og peker på hvordan de ulike følelsesmessige reaksjonene kan virke inn på samarbeidet med hjelpeapparatet (Olkowska & Aamodt, 2022, s. 5). Olkowska & Aamodt viser til en studie (Ellingsen 2007) som konkluderer med at det er viktig og nødvendig at sorgarbeid blir en sentral del av den oppfølgingen som gis til foreldre. Foreldrene i studien forklarer sorgen etter en omsorgsovertakelse som «en forbudt sorg» hvor verken barnevernet eller nettverk forstår eller tar sorgen på alvor.

5.2 Hjelperen som strekker seg lenger

Solidaritet ifølge Honneth (2008) en form for anerkjennelse. Foreldre som møter likesinnede og dele sine erfaringer kan få en plass i et fellesskap. Nettopp dette fellesskapet ser det ut til at flere av foreldrene i Ellingsen et al., (2018) opplever. Ut fra mine tolkninger av Ellingsen et al., (2018), er det liten tvil om at det å være med i gruppetilbud, har vært positivt for foreldre som har deltatt. Uavhengig hvilken type gruppetilbud foreldrene deltok, var det en gjennomgående tilbakemelding om at de verdsatte gruppetilbudet de deltok i. Denne oppfatningen hadde også gruppelederne.

(Ellingsen et al., 2018) viser at foreldre som er under oppfølging ved omsorgsovertakelse ønsker hjelp til å forstå hvordan de kan få best mulig samvær med barna. Spørsmål foreldrene stiller er hvordan de kan forberede seg til samvær, gjennomførelsen, og håndtering av følelser som kan dukke opp i etterkant. Foreldrene ønsket også å bedre kommunikasjonen med saksbehandler i barnevernet og med barnas nåværende omsorgspersoner. Kunnskapen om barnevernet og hvordan de jobber dukket også opp (s. 60). Ønsker fra foreldrene kan i Ellingsen et al., (2018) vise at barnevernet ikke har vært tydelig og samtidig enkel nok i kommunikasjonen slik at foreldrene får forståelse for situasjonen de er i. Foreldre i (Olkowska & Aamodt, 2022) uttrykker hvordan deres reaksjoner var knyttet til flyttingen i tiden rett etter omsorgsovertakelse. Uavhengig om plasseringen skjedde akutt eller at foreldrene har vært i kontakt med barnevernet i tiden før, forklarer de flyttingen som et sjokk (s. 10). Det man kan forstå ut fra disse funnene er at barnevernet jobber med komplekse saker og det er viktig å tilpasse oppfølgingen i hvert enkelt tilfelle.

(Olkowska & Aamodt, 2022, s. 17) konkluderer med at barnevernsarbeidere som skal samarbeide med foreldre, trenger å være oppmerksom på de følelsesmessige belastningene som en omsorgsovertakelse innebærer. Ved å se, bekrefte og møte den sorgen foreldrene opplever, kan foreldrene kjenne seg anerkjent og forstått. Dette er i tråd med (Morgan et al., 2019). Forskerne løfter frem foreldrenes psykiske behov etter en omsorgsovertakelse. Foreldrene kan ha traumer fra omsorgsovertakelsen. Flere av foreldrene i studien hadde også egne erfaringer med diverse omsorgssvikt fra barndommen som de ikke hadde fått bearbeidet. Foreldrene klarte først i oppfølgingen å se sammenhengen fra sin egen barndom og sine egne barn som de er fratatt omsorgen for (Morgan et al., 2019, s. 143). Slik kan man forstå at foreldre har behov for å anerkjenne sorgen ikke bare for seg selv, men også bli møtt med anerkjennelse og forståelse fra andre. På den måten får foreldrene også en mulighet til å være

til stede for barnet, enten barnet er tilbakeført eller skal fortsette å bo i fosterhjem. Viktigheten av å få forståelse og anerkjennelse fra andre kommer tydelig frem fra en mor i Ellingsen et al., (2019). «Og så kom jeg inn der, og så ble jeg tatt imot med så åpne armer og en sånn varmhets» (s. 62). I grupper med andre i samme situasjon kan man tolke det slik at foreldrene føler de får en stemme, samtidig som de får satt ord på følelser og dele erfaringer. På denne måten kan foreldrene skape anerkjennelse og få nye perspektiver.

Ulike saksbehandlere kan ha forskjellige perspektiver på samme situasjon. Viktigheten av at den profesjonelle reflekterer over den enkelte situasjon og ser hva som er unikt med den må derfor ikke glemmes. Man kan også tenke seg at en nyutdannet kan legge merke til andre aspekt ved en sak enn en barnevernsarbeider med lang erfaring. Derfor bør en prøve å se nye situasjonene på nye måter. Eksempelvis viser (Ellingsen et al., 2018, s. 72) til en mor som forklarer hvor avgjørende det var at saksbehandleren *snudde hver stein*. I dette tilfellet hentet saksbehandler mor hjemme slik at hun skulle få utbytte av tilbudet hun hadde. Det vil nok kun i noen tilfeller la seg gjøre at saksbehandlere kan ta seg tid til å kjøre foreldre. Samtidig viser dette hvor viktig det er at hjelperen gjør det lille ekstra.

I de tilfellene den ekstra hjelpen er mulig, mener jeg at hjelperen må prøve å gi litt ekstra for å vise foreldrene at de faktisk ønsker å hjelpe dem. Hjelperen bør vise tilstedeværelse, anerkjenne foreldrene og vise tillit. På denne måten kan i beste fall et anspent forhold mellom hjelper og bruker, endres til det bedre.

Alle foreldre har som sagt tidligere rett til å få oppfølging ved omsorgsovertakelse etter barnevernsloven § 8-3. Dette gjelder alle foreldre, og derfor bør ikke bosted eller geografiske utfordringer være til hinder for oppfølgingen. Dessuten viser studien til Ellingsen et al. (2018, s. 75) at det er flere familievernkontor som har ansvar for store geografiske områder, noe som kan påvirke tilbudet av tjenester.

Denne situasjonen kan skape utfordringer for foreldre med barn under omsorg. Tidligere har jeg nevnt at foreldre med barn under omsorg ofte har levekårsutfordringer knyttet til økonomi og nettverk. Ved omsorgsovertakelse kan økonomien forverres ytterligere (Ellingsen et al., 2018, s. 74). Dette kan gjøre det vanskelig for foreldrene å reise utenbys for å oppsøke hjelpetilbud. Den økonomiske belastningen ved reise for å motta hjelp kan være en betydelig hindring. Det er derfor viktig å undersøke om foreldrene opplever at økonomien er en barriere for å få nødvendig hjelp, eller om hjelpeinstansene ikke informerer dem og om de kan dekke

eventuelle reisekostnader eller lignende. Kommunikasjonen mellom hjelpeinstansene og foreldrene er avgjørende for å sikre at foreldrene er klar over tilbudet om å dekke reisekostnadene. Hvis informasjonen ikke blir formidlet tydelig, kan foreldre oppfatte økonomien som en hindring og avstå fra å søke hjelp.

Det å føle seg alene ved omsorgsovertakelse er gjennomgående i de fire tekstene som prosjektet tar utgangspunkt i. Ellingsen et al., (2018, s. 63) viser til en mor som forteller at det er stigmatiserende å miste omsorgen for et barn. (Olkowska og Aamodt, 2022, s. 15) viser til tapet av nettverket som en vanlig konsekvens etter omsorgsovertakelse. Tidligere ble det nevnt at BFD i forarbeidene til ny barnevernslov vurderte å opprette en egen støttepersonordning for foreldre ved omsorgsovertakelse. Forslaget ble ikke gått videre med. En av grunnene var usikkerheten om en støtteperson kunne styrke forholdet mellom barnevernet og foreldrene.

Det er ikke sikkert at alle foreldre med barn under omsorg ville ha hatt nytte av en slik ordning. Studien til Ellingsen et al., (2018, s. 59) viser derimot at noen foreldre hadde behov for å ha med seg en støtteperson i ulike gruppetilbud. Det kommer frem i Syrstad & Slettebø (2020, s. 105) at foreldre opplever at familievernet gir dem mer støtte og ser dem for den de er, i motsetning til erfaringer de har fra møtet med barnevernet. Slik kan man spørre seg om familievernet kan være en type støtte for foreldrene ved omsorgsovertakelse. På en annen side kan taushetsplikten skape utfordringer, fordi familievernet har meldeplikt til barnevernet. I tillegg er det utfordringer med utskiftninger i gruppene (Ellingsen et al., 2018, s. 65). Slik kan man forstå at foreldre i noen tilfeller velger å holde igjen vesentlig informasjon. Familievernet som støtteperson er derfor ikke nødvendigvis riktig instans for å kunne gi god nok oppfølging.

6. Konklusjon og avsluttende betraktninger

«Mange ganger skulle jeg ønske jeg var rusmisbruker, for da hadde de visst hva de skulle gi meg oppfølging på. Siden det er «generell omsorgssvikt», så vet de ikke hva de skal gjøre»
(Ellingsen, 2010, s. 159).

Sitatet over innledet denne oppgaven og beviser at det kan være vanskelig å akkurat vite hvilken oppfølging foreldre trenger etter en omsorgsovertakelse er foretatt. Det som derimot ikke er vanskelig å se ut fra funnene i denne teksten er at foreldre opplever oppfølgingen ved omsorgsovertakelse som utfordrende. Bare et forslag om tilbud kommer fra barnevernet kan være til hinder for at foreldre takker ja til dette. Relasjonen mellom foreldre og hjelperen utgjør en viktig faktor for hvordan foreldre opplever hjelpen. Barnevernstjenesten må kanskje gi enda litt mer av seg selv. I tillegg viser funn at anerkjennelse, respekt og tillit i møte med barnevernet er viktige faktorer for at foreldres opplevelse.

Familievernet kan spille en viktig faktor for å kunne hjelpe foreldrene i tiden etter en omsorgsovertakelse. Gruppetilbud hvor foreldre får møtt andre i samme situasjon fungerer godt for noen, mens andre virker å ha mer nytte av individuell oppfølging.

I arbeidet med denne oppgaven har jeg fått mye bedre innsikt i hvordan barnevernet følger opp foreldre etter omsorgsovertakelse. Samtidig legger jeg merke til lite forskning fra fedres perspektiv. Det er vanskelig å konkret si hva som fungerer i oppfølgingen, men det mener jeg sikkert kan si er at det trengs enda mer forskning rundt dette temaet.

Litteraturliste

- Andersen, E. W. & Granerud, A.-M. (2023). *Samvær etter omsorgsovertakelse: En praksisnær og helhetlig tilnærming*. Fagbokforlaget.
- Aveyard, H. (2018). *Doing a Literature Review in Health and Social Care*. McGraw-Hill Education.
- Barn-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2018) eller den under
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (u.å.). *Omsorgsovertakelse*.
<https://www.bufdir.no/barnevern/omsorgsovertakelse/> Hentet 18.04.2023.
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2023). Rundskriv for barnevernstjenestens saksbehandling (Saksbehandlingsrundskrivet). Hentet fra
<https://www.bufdir.no/contentassets/ed7a489b2fbf4c808e4637c037e51450/saksbehandlingsrundskrivet.pdf>
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/2021-06-18-97/§8-3>
- Bunkholdt, V., & Kvaran, I. (2021). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid* (2. utg.). Gyldendal.
- Christiansen, Ø. & Kojan, B. H. (2016). Beslutninger om hjelpetiltak. I Ø. Christiansen, & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (s. 92-107). Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2021). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal
- Ellingsen, I. (2007) Å miste omsorgen for sitt barn. Nordisk sosialt tidsskrift 07(04), 263-275.
Hentet fra
https://www.idunn.no/file/pdf/33197117/a_miste_omsorgen_for_sitt_barn.pdf
- Ellingsen, I. T. (2010). Oppfølging etter omsorgsovertakelse: utfordringer og muligheter. I W. Lichtwarck & C. Graham (Red.), *modernisering i barnevernet: ideologi, kontekst og kompetanse* (s. 153-173). Universitetsforlaget.

- Ellingsen et al., (2018). Det gjør livet litt lettere - Gruppetilbud til foreldre med barn i fosterhjem og barneverninstitusjon: kartlegging, beskrivelse og evaluering (Bufdir Rapport 73). Universiteter i Stavanger.
https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Det_gjoer_livet_litt_lettere_Gruppetilbud_til_foreldre_med_barn_i_fosterhjem_og_barnevernsinstitusjon_Kartlegging_beskrivelse_og_evaluering.pdf
- Engelien, A. O., Kvello, Ø. & Vestvik, H. (2023). *Samvær mellom barn og biologiske foreldre: etter plassering utenfor hjemmet*. Universitetsforlaget.
- Honneth, A. (2008). *Kamp om anerkjennelse: Om de sosiale konfliktenes moralske grammatikk*. Oslo: Pax forlag
- Jensen, D. (2022). *Vitskapsteori i sosialt arbeid tilnærmingar og normative spørsmål*. Samlaget.
- Kojan, B. H., & Christiansen, Ø. (2016). Å fatte beslutninger i barnevernet. I Ø. Christiansen, & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (ss. 19-33). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kvåle, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (Brinkmann, Red.; 3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Lossius Westby, L. C., 2020. Makt og tvang – skjult maktutøvelse i barnevernsinstitusjon I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran, K. Mevik (Red.), *Barnevernspedagog - en grunnbok* (s. 170-182). Universitetsforlaget.
- Mevik, K., & Juul, R. (2020). Samtaler og samvær med barn og unge I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran, K. Mevik (Red.), *Barnevernspedagog - en grunnbok* (s. 215-230). Universitetsforlaget.
- Morgan, H. C., Nolte, L., Rishworth, B., & Stevens, C. (2019). 'My children are my world': Raising the voices of birth mothers with substantial experience of counselling following the loss of their children to adoption or foster care. *Adoption & Fostering*, 43(2), 137–154. <https://doi.org/10.1177/0308575919848906>

Nordstoga, S. (2018). Kunnskapsbasert praksis: Et tilstrekkelig begrep i barnevernet? I T. A. Ask & S. B. Eide (Red.), *Barnevernets begreper - i bevegelse*. (s. 233-251). Gyldendal.

NOU 2023: 7. (2023). *Trygg barndom, sikker fremtid: Gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/a1eb3f73d3d94fa6b146dbd08f8a4253/no/pdfs/nou202320230007000dddpdfs.pdf>

Olkowska, A. & Aamodt, A.H. (2022). Om sorg ved omsorgsovertakelser. Sorgteori som en forståelsesramme for foreldrenes følelsesmessige reaksjoner etter å ha blitt fratatt omsorgen for sitt barn. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 99(1), s. 4-19.
<https://doi.org/10.18261/tnb.99.1.2>

Prop. 133 L (2020-2021). Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernsloven. Barne- og familiedepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/f325e4de00fb472f85a7a2b94124f531/no/pdfs/prp202020210133000dddpdfs.pdf>

Røkenes, O. H., Hanssen, P.-H., & Tolstad, O. (2012). *Bære eller briste: kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker* (3. utg.). Fagbokforlaget.

Skjefstad, N. S. (2015). *Sosialt arbeid i overgangen til NAV – utfordringer for en anerkjennende praksis* [Doktorgradsavhandling, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet]. https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2360351/Skjefstad_NinaSchiøll.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Spurkeland, J. (2020). *Relasjonskompetanse: Resultater gjennom samhandling* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Statistisk sentralbyrå (2022). Barnevern. <https://www.ssb.no/barneverng/> Lest 25. april 2023.

Studsrød, I., & Mevik, K. (2020). Foreldresamarbeid: muligheter og utfordringer. I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran, K. Mevik (Red.), *Barnevernspedagog - en grunnbok* (s. 231-244). Universitetsforlaget.

Syrstad, E., & Slettebø, T. (2020). To understand the incomprehensible: A qualitative study of parents' challenges after child removal and their experiences with support services. *Child & Family Social Work, 25*(1), 100–107.

<https://doi.org/10.1111/cfs.12662>

Whittaker, K. A., & Cowley, S. (2012). An effective programme is not enough: a review of factors associated with poor attendance and engagement with parenting support programmes. *Children & Society, 26*(2), 138–149. [https://doi.org/10.1111/j.1099-](https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2010.00333.x)

[0860.2010.00333.x](https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2010.00333.x)

Vedlegg nr. 1

Dato	Database	Søkeord	Avgrensning	Antall treff	Antall leste abstrakt	Antall utvalgte artikler
31.02.23	Oria (HVL)	Parents (AND) Child loss (AND) Counselling	Tidsperiode: 2010-2023 Fagfelleverdert	493	0	0
31.02.23	Oria (HVL)	Parents (AND) Child loss (AND) Counselling (AND) Removal	Tidsperiode: 2010-2023 Fagfelleverdert	5	3	2 Syrstad, E., & Slettebø, T. (2020) OG Morgan et., al (2019)
10.03.23	Oria (HVL)	Parents (AND) Children (AND) "Foster care"	Tidsperiode: 2010-2023 Fagfelleverdert	1726	0	0
28.03.23	Oria (HVL)	Foreldre (OG) Barnevern (OG) Omsorgsovertakelse	Fagfelleverdert	10	2	1 Olkowska, A. & Aamodt, A.H. (2022)
23.03.23	Google.com	Oppfølging (OG) Gruppetilbud (OG) Foreldres behov etter omsorgsovertakelse	Tidsperiode: 2013-2023	117	2	1 Ellingsen et al., (2018)